

Resande folkets roll i nordisk folkmusik:

Nu levandegörs musikkulturen

Om jag säger "svensk romsk resandemusik" – vad tänker du på då? Hur tror du det låter? På vilka instrument spelas den? På vilket språk sjungs den? Och kan du tänka dig att det kan ha något med vår svenska folkmusik att göra?

Marie Länne Persson berättar om en nästan bortglömd folkmusikskatt på väg att upptäckas på nytt.

Den musik som de flesta av oss tänker på, när vi i dag talar om romsk musik, har haft sin historia i östra eller södra Europa. Den är lätt att känna igen, tydlig i sin framtoning och tonalitet.

Men det finns också ett vandringsfolk, en romsk grupp, som har funnits här i Norden sedan 1500-talet. Deras musik har vuxit fram och existerat vid sidan av den nordiska folkmusiken och är därför inte lika lätt för oss att urskilja, att känna igen.

Att sedan denna folkgrupp, som genom tiden kallats "tattare", "skojare", "luringar" m.m., varit utsatta för utrotningsförsök med statens goda minne, har naturligtvis bidragit till att osynliggöra deras kultur. Faktum är, att den svenska folkmusikhistorien – med ett fåtal undantag – är "tom" på resande spelmän och sångare. Detta trots att de var självklara aktörer vid varje marknad där låtar spelades och spreds och trots att var bärare av en kultur där musiken var ett av de starkaste uttrycken.

År 2006 var mångkulturåret. Då möttes vi, Marie Länne Persson med rötter i den sydöstsvenska folkmusiken och Ralf Novak Rosengren (bilden t v) sångare i romsk resande tradition, och började samarbeta. Vår ambition var att utforska våra respektive kulturers beröringspunkter och gemensamma repertoar, men framför allt resandefolkets roll i vår gemensamma folkmusikhistoria.

Nu har vi kommit en bit på väg; sånger, låtar, spelmän och historier låter sig motvilligt lockas fram ur dimridåerna. Sedan några månader samarbetar vi med Svenskt Visarkiv, något som självklart har ökat våra möjligheter till både efterforskningar, kontakter och dokumentation.

Som det ser ut idag kan man säga att den musik som lever starkast i resandetraditionen i dag, det är sångerna. Resandefolket har bevarat och vårdat de långa, berättande sångerna, såväl medeltida ballader, som skillingstryck och sångerna ur Frithiofs Sa-

ga. Några av sångerna finns enbart i resandetraditionen och sjungs ofta på en blandning av svenska, norska och romani, andra finns i varianter i majoritets-befolkningens sångtradition.

Hur är det då med den instrumentala musiken, danslåtarna? Från norska källor vet vi att spelmän av resandefolket fungerade som förmedlare av musikaliska nyheter, som t.ex. valsen när den kom. Samtidigt vårdade de troget sina ålderdomliga melodier, deras uttryck och tonalitet, det som man i Norge kallar "fantelängen".

En riktig storspelman av resandesläkt var Lorens Brolin från Abbecks i Skåne (bilden t h). Hans låtar lever och spelas fortfarande och hans identitet som resande har alltid varit uttalad – i alla fall i dag – respekterad.

Karl Jularbo var en annan resandemusiker som har haft en otrolig påverkan på både folkmusikens och populärmusikens utveckling, men sin profil som resande höll han, av förklarliga skäl, lågt.

De instrumentala låtarna verkar inte ha blivit det sammanhållande kitt i resandekulturen som sångerna är. Jag tror spelmanstraditionen lever vidare på ett annat sätt. Många musiker av resandesläkt är idag dansbandsmusiker, alltså spelar till dans runt om i vårt land. Precis som sina förfäder har de en tradition och ett hantverksskunnande som de vårdar samtidigt som de utvecklar genren med nyheter.

Kanske finns det i Sverige en levande resande instrumentaltradition som vi inte känner till? I Norge finns Setesdalen med en speciell sångtradition både i resande- och burokulturen. Om något motsvarande finns i vårt land vet vi ännu inte.

I folkmusikvärlden har Svenska Låtar lärt oss att se på vår tradition såsom uppdelad i olika regioner/landskap, vart och ett med sina karaktäristiska låtar. Utifrån detta "tänk" kan man se den svensk-romska resandetraditionen som ytterligare ett "landskap", men som – istället för att ligga bredvid de andra landskapen – ligger i en annan dimension, under, över eller genom de andra. Som en sammanhållen kultur men som ändå har kontakt och beröringspunkter med de svenska landskapen.

Vi kommer att fortsätta leta, luska, intervjua och samla in material med målet att resandefolkets roll och plats i vår folkmusikhistoria ska bli tydlig. Vi håller också musikaliska seminarier där vi berättar om vår gemensamma musikhistoria.

Vi siktar mot en bok, en skiva, en utställning, ett ställe där människor av resandeursprung kan hitta sina rötter och där alla, oavsett ursprung, kan få möta denna kultur som bidragit till mångfalden i vårt land sedan 600 år.

Om du som läser detta har något du tycker att vi borde veta, tar vi tacksam emot, tips, inspelningar, noter, bilder, historier eller kommer och intervjuar dej!

*Marie Länne Persson
Knut Utler och Svenskt Visarkiv (foto)*

Om oss som arbetar med resandeprojektet:

Ralf Novak Rosengren –

Resande sångare med inriktning på de gamla resandesångerna. Ralf har många skivor i bagaget, både som resande traditionsbärare och som sångare i rockbandet Smooth and Greedy.

Marie Länne Persson –

Folkmusiker, balladsångerska, kompositör, pedagog. Medlem i folkmusikgruppen Sågskära.

Ralf och Marie samarbetade 2008 i teaterprojektet Resa Utan Slut, teater om de sk. "tattarkravallerna" 1948 av Arne Andersson. Ralf var sångsolist och Marie kompositör och kapellmästare.

Hör av dej!

Vill du dela med dig av tips, sånger, låtar, inspelningar, noter, bilder, historier som har med resandemusik att göra?

Hör av dej till resande@visarkiv.se.

TV-tips!

Den 29:e december kl 21.30 sänder SVT1 en dokumentär om resande sångaren Ralf Novak Rosengren.

Programmet heter Romanifolkets Visa.